

Nr 5.

Ankom till riksdagens kansli den 13 mars 1943 kl. 2 e. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av väckt motion om underlättande i visst hänseende för svenskfödda personer, som förlorat sitt svenska medborgarskap, att återvinna detsamma.

Uti en inom andra kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion, nr 40, av fröken *Andersson m. fl.* hemställes, att »riksdagen ville för sin del besluta sådana ändringar i § 5 lagen den 23 maj 1924 om förvärvande och förlust av svenskt medborgarskap, att f. d. svenska medborgare efter dispens av Kungl. Maj:t kunna återförvärva svenskt medborgarskap även om de icke kunna uppfylla däri uppställda villkor angående försörjningsförmåga».

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

I 1858 års förordning angående ordningen och villkoren för utländsk mans upptagande till svensk medborgare föreskrevs, att medborgarrätt kunde vinnas av utländsk man, som 1. uppnått 21 års ålder, 2. ägde god frejd, 3. varit boende tre år i riket, och 4. hade utväg att försörja sig. Dispens kunde dock under vissa förutsättningar meddelas från det under punkten 3 angivna villkoret men däremot icke från de under punkterna 1, 2 och 4 upptagna. Den nämnda förordningen ersattes år 1924 av lagen om förvärvande och förlust av svenskt medborgarskap. Enligt 5 § i denna lag äger Konungen på ansökan till svensk medborgare upptaga utlänning, som 1. fyllt tjuguetå år, 2. sedan fem år har hemvist här i riket, 3. gjort sig känd för hederlig vandel, samt 4. har möjlighet att försörja sig och sin familj. Finnes sökandens upptagande till svensk medborgare medföra gagn för riket, eller har sökanden förut ägt svenskt medborgarskap, eller föreligga eljest med hänsyn till sökandens förhållanden synnerliga skäl för hans upptagande till svensk medborgare, kan svenskt medborgarskap emellertid beviljas utan hinder av de under punkterna 1 och 2 stadgade villkor. Dispens kan däremot icke meddelas från de under punkterna 3 och 4 upptagna villkor. I proposition till 1923 års riksdag med förslag till ny medborgarskapslagstiftning hade visserligen föreslagits, att dispens även skulle kunna meddelas från de där uppställda kraven på hederlig vandel och försörjningsförmåga såsom villkor för naturalisation. I sitt utlåtande över propositionen framhöll emellertid konstitutionsutskottet, att det vore föga tilltalande att medgiva möjlighet till undantag från dessa båda krav. I de fall, då en sökande bruste i fullgörande av de fordringar, som härutinnan av lagen uppställdes, syntes det nämligen utskottet uppenbart, att medborgarskap ej borde beviljas honom. En sådan uppfattning ansåg sig utskottet med så mycket större styrka kunna hävda, som utskottet genom smärre

jämknings i formuleringen sökt något mildra innebörden av de krav, som i detta hänseende uppställts. I överensstämmelse med vad konstitutionsutskottet år 1923 föreslagit blev förevarande bestämmelse i 1924 års medborgarskapslagstiftning utformad.

I motionerna nr I: 72 och II: 107 vid 1941 års riksdag föreslogs, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville hemställa om utredning i syfte att underlätta för svenskfödda personer, vilka förlorat sitt svenska medborgarskap, att återvinna detsamma, ehuru de saknade tillfredsställande möjligheter att försörja sig och sin familj. Motionerna avstyrktes av konstitutionsutskottet (utlåtande nr 9) under framhållande av att den visserligen indispensabla regeln, att sökanden för erhållande av svenskt medborgarskap skulle hava möjlighet att försörja sig och sin familj, avsiktligt så formulerats, att den i tillämpningen medgivit ett visst mått av diskretionärt bedömande. Vidare erinrade utskottet om att förevarande naturalisationsvillkor i praxis icke heller alltid upprätthållits med större stränghet beträffande personer, som tidigare varit svenska medborgare, och att det ytterst sällan inträffat, att svenskfödda personers ansökningar om naturalisation avslagits på grund av bestämmelsen i medborgarskapslagen om försörjningsförmågan. Utskottet hänvisade därjämte till att spörsmålet komme att beaktas vid den inom socialstyrelsen pågående utredning, varom föranstalts i anledning av 1938 års riksdags skrivelse (nr 328) med begäran om utredning av frågan angående utlandssvenskarnas rättigheter och skyldigheter i syfte att fastare knyta banden mellan dessa och hemlandet. Utskottets avstyrkande hemställan bifölls av riksdagen.

Vid 1942 års riksdag återkom frågan genom en inom andra kammaren väckt motion, nr 159, vari hemställdes, att riksdagen ville för sin del besluta sådana ändringar i 5 § medborgarskapslagen, att f. d. svenska medborgare efter dispens av Kungl. Maj:t kunde återförvärva svenskt medborgarskap även om de icke kunde uppfylla däri uppställda villkor angående försörjningsförmågan. Konstitutionsutskottet hänvisade i sitt utlåtande nr 2 till att socialstyrelsens förutnämnda utredning nu vore fullbordad, och att den i motionen berörda frågan jämte vissa andra medborgarskapslagen vidkommande spörsmål däri upptagits till behandling. Styrelsen hade bl. a. förordat en sådan ändring av denna lag, att Kungl. Maj:t erhöle befogenhet att medgiva dispens från samtliga de i 5 § uppställda naturalisationsvillkoren, när fråga vore om före detta svenska medborgare. Då emellertid socialstyrelsens betänkande remitterats till ett antal myndigheter och enskilda organisationer, och då en lagändring i motionens syfte utan större olägenhet borde kunna anstå, till dess utredningen slutförts, avstyrkte utskottet, som erkände det beaktansvärda i syftemålet med motionen, bifall till densamma. Riksdagen avlog också motionen.

Enligt vad utskottet inhämtat har under år 1942 intet fall förekommit, där Kungl. Maj:t avslagit en före detta svensk medborgares ansökning om återfående av svenskt medborgarskap, därför att denne ej fyllt medborgarskapslagens krav beträffande försörjningsförmågan. Något trängande behov av en omedelbar lagändring i motionens syfte kan sålunda icke anses föreligga. Denna synes utskottet lämpligen kunna anstå, till dess den för närvarande

inom justitiedepartementet pågående överarbetningen av socialstyrelsens förut berörda förslag till såväl den nu ifrågasatta som vissa andra ändringar i medborgarskapslagen blivit slutförd. Utskottet förväntar, att detta skall kunna ske inom en snar framtid, så att proposition i ämnet senast skall kunna föreläggas 1944 års lagtima riksdag. Under hänvisning till nu anförda omständigheter anser sig utskottet för närvarande ej böra tillstyrka bifall till det i motionen framförda förslaget om en omedelbar ändring i medborgarskapslagen.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 11 mars 1943.

På konstitutionsutskottets vägnar:

HARALD HALLÉN.

Närvarande: herrar *Hallén, Andersson i Ovanmyra, Oscar Gottfrid Karlsson, Källman, Per Andersson, Karl August Johanson, John Björck*, Anders Andersson, Sven Hansson*, Albert Andersson, J. Lennart Johansson, Nordström, Mosesson, Nilsson i Göteborg, Hällgren, Fält, Nolin, Narén och Sefve.*

*) Ej närvarande vid justeringen.

Reservation

av herrar *Karl August Johanson, John Björck, Mosesson, Nilsson i Göteborg, Hällgren, Nolin och Sefve*, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort hava följande lydelse:

I 1858 — — — medborgarskapslagstiftning utformad.

I motionerna — — — av riksdagen.

Vid 1942 — — — också motionen.

Över socialstyrelsens förut berörda utredning föreligga numera remissyttranden. I den mån de hörda myndigheterna och organisationerna direkt yttrat sig i förevarande spörsmål ha de tillstyrkt att Kungl. Maj:t erhåller befogenhet att medgiva dispens från villkoret om försörjningsförmågan.

Enligt vad utskottet inhämtat pågår för närvarande inom justitiedepartementet en vidare överarbetning av socialstyrelsens förslag till såväl den nu ifrågasatta som vissa andra ändringar i medborgarskapslagen.

Då utskottet föregående år avstyrkte och riksdagen avslag en motion av i huvudsak samma innehåll som de nu föreliggande, skedde detta under erkännande av det beaktansvärda i motionens syftemål samt i förväntan

att Kungl. Maj:t utan onödig tidsutdräkt skulle inför riksdagen framlägga de förslag till ändringar i medborgarskapslagen, vartill den fortsatta utredningen gäve anledning. Vad som under remissbehandlingen framkommit i ärendet har ytterligare styrkt angelägenheten av att den i föreliggande motion ifrågasatta lagstiftningen snarast möjligt kommer till stånd. I detta sammanhang vill utskottet i anslutning till vad pensionsstyrelsen härutinnan anfört särskilt understryka det otillfredsställande i att för närvarande före detta svenska medborgare, som kanske större delen av sitt liv varit bosatta i Sverige, på grund av oförmåga att försörja sig och sina familjer icke kunna återfå sitt svenska medborgarskap, ett förhållande som gör att de utestängas från folkpension. Men även i andra avseenden äro de missgynnade. De kunna sålunda i princip icke erhålla invalidunderstöd, barnbidrag och blindhetsersättning. Vad åter fattigvården beträffar äga de visserligen samma rätt som svenska medborgare till fattigvård enligt 1 § i fattigvårdslagen, till vilket lagrum bestämmelser i 60 § samma lag anknyta sig. Enligt dessa bestämmelser har staten att gottgöra fattigvårdssamhälle för obligatorisk fattigvård, som lämnats utländsk medborgare. Då emellertid någon motsvarande gottgörelse till fattigvårdssamhälle icke utgår för frivillig fattigvård enligt 2 § fattigvårdslagen, har det blivit praxis, att dylik fattigvård icke lämnas till utlänningar. Otivelaktigt är också att ett genomförande av den i motionen föreslagna lagstiftningen utan samtidig ändring i bestämmelserna om statens skyldighet att ersätta fattigvårdssamhälle för fattigvård i vissa fall kan komma att betunga sådana mindre och ekonomiskt svagare kommuner, där före detta svenska medborgare för närvarande vistas. Med hänsyn härtill men även till att den bristande förmågan att försörja sig understundom kan vara beroende av främmande stats åtgärd, varigenom den nödlidande exempelvis förhindrats att fritt förfoga över honom tillhörig, i utlandet befintlig egendom, synes det utskottet motiverat att, i samband med de föreslagna ändringarna i medborgarskapslagen, sådana ändringar vidtagas i gällande lagstiftning, att statens skyldighet att ersätta fattigvårdssamhälle dess kostnader för obligatorisk fattigvård av före detta svenska medborgare får fortbestå även sedan dessa genom kungl. dispens förvärvat svenskt medborgarskap.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen i anledning av motionen II:40 i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla om framläggande snarast möjligt och senast vid 1944 års riksdag av förslag till sådana ändringar i lagen den 23 maj 1924 om förvärvande och förlust av svenskt medborgarskap, att före detta svenska medborgare kunna återförvärva svenskt medborgarskap även om de icke uppfylla däri uppställda villkor angående försörjningsförmåga.